

YENİ AKTÜEL

'Öldürölmek istendim'

12 Eylül döneminin Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç Aktüel'e konuştu.

Türkiye'nin en bıçak sırtı döneminde, 12 Eylül darbesi öncesi ve sonrasında dokuz yıl Diyanet İşleri Başkanlığı görevinde bulunan Tayyar Altıkulaç, hatıralarını Ufuk Yayınları'ndan çıkan üç ciltlik "Zorlukları Aşarken" adlı kitapta topladı. Altıkulaç, başkanlık yaptığı dönemin yanı sıra tüm hayatını kapsayan hatıralarını ve en çetrefilli dönemlerdeki deneyimlerini Aktüel okurlarıyla paylaşıyor.

Uzun süre Diyanet İşleri Başkanlığı yaptınız. Görev süreniz Türkiye'nin çok çetrefilli dönemlerine ve meselelerine denk geldi. Başörtüsü meselesi de bunlardan biriydi. Hatıralarınızda Atatürk'ün çarşafalı öğretmenlere müsamaha gösterdiğine dikkat çekiyorsunuz. Bu konuyu biraz daha açar mısınız?

Bu konuda bildiklerim, eski YÖK üyelerinden Sayın Prof. Dr. Kemal Karhan'dan. 21 Aralık 1981 tarihinde TBMM Millî Eğitim Komisyonu'nda özetle şunları anlatmıştı: "... Atatürk'ün Maarif Vekili Hikmet Bayur dostumdu. Bana bir gün Atatürk zamanında cereyan eden bir olay anlatmıştı. Samsun Lisesi'nde başları örtölü olarak derslere giren iki (veya bir) muallime (bayan öğretmen) hanım varmış. Zamanın Samsun Valisi, Maarif Müdürü'ne emir verip muallimelerin başları açık olarak derslere girmelerini sağlamasını istemiş. Maarif Müdürü bu emri yerine getirmiyor, bunların derslere başları kapalı olarak girmelerine izin vermeyi sürdürüyormuş. Sonuç olarak vali, Maarif Vekili Hikmet Bayur'a bir telgraf çekerek 'Maarif Müdürü beni dinlemiyor. Emredin de, bu muallimelerin derslere girerken başlarını açmalarını sağlasın, ya da görevlerine son versin', demiş. Hikmet Bayur konuyu Atatürk'ün yaptığı kıyafet devrimi ile ilgili gördüğünden 'Bunu paşa hazretlerine, yani Atatürk'e soralım, talimatına göre hareket edelim' diye düşünmüş. Köşke çıktığı bir gün Samsun Valisi'nin telgrafını Atatürk'e arz etmiş. Atatürk telgrafı okumuş, hiçbir şey söylemeden iade etmiş. Hikmet Bayur da 'Ne buyuruyorsunuz?' diye sormuş. Bunun üzerine Atatürk: 'Hâiz-i ehemmiyet (önemli) değil. Maarif Müdürü haklı. Bu muallime hanımların hizmetlerinden memnun ki, onları bırakmak istemiyor. Halkımız başörtüsünü namusla alakalı görür. Bu gibi konular zamana bırakılacak şeylerdir' demiş..." Atatürk'ün neden böyle davrandığına gelince; kanaatime göre birinci neden, baş örtmeyi laiklikle ilişkilendirmeyi doğru bulmamasıdır. Çünkü bir insan hem laikliği benimseyebilir, hem de başını örtmek isteyebilir. İkinci neden ise, yönettiği toplumu iyi tanıyordu. Hassasiyetlerin farkında idi. Herhalde tercihi, hanımların başları açık olmasından yana idi. Ama bunun zorla olacak şey olmadığına, herkesi inancıyla baş başa bırakmak gerektiğine inanıyordu.

Emekli olduktan sonra başörtüsü sorununu aşmak için emekli general Kenan Güven'le projeler üretmişsiniz. Hatta modern başörtüsü modelleri bile tasarlamışsınız. Bu çabanız nasıl karşılık gördü?

2000'li yılların başlarında idik... Ben bu dönemde Başbakan merhum Bülent Ecevit ve yardımcısı Devlet Bahçeli ile de görüşmüş, bu zulme bir çare bulmaları gerektiğini arzetmişim. Bilhassa Sayın Bahçeli'den aldığım izlenim, hatta açık cevap, bir aczin ifadesinden başka bir şey değildi. Kendisine çok değer verdiğim emekli general ve eski Tunceli valisi Kenan Güven'le bir görüşmemiz sırasında bu problemi konuşurken modern başörtüsü modelleri hazırlatıp zamanın etkili ve yetkili komutanlarını ziyaret etmek aklımıza geldi. Amacımız, onların bu konudaki direncini kırarak şeyler söylemek, bu modellerle öğrencilerin derslere girmelerine izin verilmesi için kendilerini ikna etmeye çalışmaktı. Ben İstanbul'da bu modelleri hazırlatarak Ankara'ya gittim ve Kenan Güven Paşa ile Dedeman Oteli'nde buluştuk. Ama yaptığımız müzakereler sonunda o günlerde yaşanan güncel olayların böyle bir konu için asker kapısı çalmaya elverişli olmadığını değerlendirdik. Bu yüzden düşüncemizi ertelemeye karar verdik.

Sizce başörtüsü sorunu nasıl çözölür?

Bugünkü fiilî durumla bu konu çözülmüş görünüyor. Ama elbette bu yeterli değil. Umarım yeni anayasa çalışmaları sırasında bu konuyu çözümlenecek bir formöl geliştirilecek ve bu tartışmaya son nokta konmuş olacaktır.

Diyanet İşleri Başkanlığınız süresince kimlerden ne gibi baskılara maruz kaldınız? Ya da en zorlandığınız dönem hangisi oldu?

Zorluk yaşamadığım bir dönem olmadı ki! İlk zorluğu beni başkanlık görevine getiren siyasi iktidar döneminde yaşadım. Bir milletvekilinin silahlı tehdidine maruz kaldığım unutulmamıştır... Diğer zorluk türlerine gelince; onu daha çok askerî yönetim zamanında yaşadığımızı söylemem gerekir. Genelde ülkeye yeniden düzen ve şekil vermek istediklerinden, onların bu yaklaşımları zaman zaman Diyanet'e de yansımıştır. Hutbelerde işlenecek konulardan tutun da hacda kesilen kurbanlara kadar ilgi duymuşlar, bu benzeri konularda bazı yeniliklerin

olabileceğini düşünmüşlerdir. Ama biz olması gerekenleri anlattığımızda baskı değil, anlayış gördüğümüzü belirtmeliyim.

12 Eylül komutanlarının, MGK üyelerinin size karşı tavrı nasıldı?

Zor günler yaşadığımız oldu. Hakkımızda ileri sürölen 123 iddianın hesabını verdik. Ama ilişkilerimizin genelde kötü olduğu söylenemez. Komutanlarla bazı konuları tartışabiliyor, karşı görüşlerimizi çekinmeden ifade edebiliyorduk.

Kenan Evren'in eşinin 1982'de vefatı sırasında cenaze töreni için gelen komutanların önce cuma namazı için safa durup namaz başlamadan aniden camiyi terk ettiklerinden bahsediyorsunuz. Olay nasıl gerçekleşmişti?

Emin olunuz, bu konuyu hatırladıkça hâlâ üzölürüm. O yüzden tekrar tekrar anlatmak da içimden gelmiyor. Söylediğiniz gibi olayı kitabımda yazdım. Merak edenler oradan okusun. Ancak bu komutanlar inançsız kimseler değildi. Kenan Evren Paşa'nın anılarındaki şu satırları burada hatırlamakta fayda var sanırım: "...Her akşam yatmadan evvel yaptığım gibi, bu gece de babama, anneme, Sekine'ye, ağabeylerime yatsı namazını kıldıktan sonra dua ettim. Allah kabul etsin." Şimdi sormak gerekmez mi? Her gün "yatsı namazını" ve muhtemelen diğer vakit namazlarını kılan bir müslömanın, eşinin cenaze namazı için geldiği camide cuma namazını kılmamasının, cenaze namazı zannedip safa girdikten sonra cuma namazı olduğunu anlaması üzerine saftan çıkmasının bir anlamı olabilir mi? Eminim, o gün kendilerine böyle bir telkinde bulunulmuş, "Siz laik bir devleti yönetiyorsunuz, bu ölkede her düşüncede insan var, tarafsız olmanız gerekir" gibi şeyler söylenmiş. Böylece bu çok yanlış laiklik anlayışının azizliğine uğramıştık.

12 Eylül komutanlarının eşlerinin 250 bin kelime-i tevhid çekmesi ve çetelesini Org. Nejat Tümer'in tutması nasıl oldu?

Bana göre o gün yaşanan, Çankaya Köşkü için çok sıra dışı, bir o kadar da samimi bir şeydi. Biz hatim okurken diğer bir salonda hanımlar kelime-i tevhid okumaya başlamışlar. Duaya sıra geldiğinde onları uzun süre

beklememiz gerekecekti. Kendilerine yardımcı olmamızı kabul ettikleri için biz de, yani orada bulunan komutanlar dâhil herkes sessiz olarak kelime-i tevhid okumaya başladık ve kısa zamanda bitirdik. Herkesin okuyup tekrarladiğı kelime-i tevhidleri bir kâğıda yazarak hesabı tutmak görevini de Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral merhum Nejat Tümer'e vermiştik. Bence bu yapılanla laiklik filan da elden gitmemiş, huzurlu, mutlu bir gece yaşamıştık hepimiz.

"TÜRKEŞ'TEN PARTİNİN BAŞINA GEÇME TEKLİFİ ALDIM"

Alparslan Türkeş'in sizi partisnin başına düşündüğü doğru mu? Neden kabul etmediniz?

Doğru. Kabul etmedim çünkü siyasete girmeyi hiç düşünmemiştim. Ve hele benden parti lideri olmayacağını çok iyi biliyordum. Bu nedenlerle merhum Türkeş'ten özür dileyerek teklife "hayır" dedim.

TEHDİT ÜSTÜNE TEHDİT...

Göreviniz sırasında ne gibi tehditlerle karşılaştınız?

Siyasi kadroların personel konularındaki baskılarını her zaman yaşadım. 12 Eylül 1980 öncesi günlerde ölüm tehditleri de aldım. Kutsal topraklarda öldürölmek veya darp edilmek istendiğime dair bilgiyi, bir gün Mekke'deki ikametgâhımın önünde beni bekleyen ve mukaddes topraklardan ayrılıncaya kadar 24 saat yanımdan ayrılmayan iki sivil Suudi polisiyle karşılaşınca öğrendim. MİT kaynaklı bu bilgi Mekke'ye ulaşmış ve ben bu yüzden sanırım 10-15 gün sivil polislerin eşliğinde olmak zorunda kalmıştım. Öğrendiğime göre bu konuda görevlendirilen kişi bir cemaatin tanınmış isimlerinden biridir. Kitabımda sadece soyadını yazdım: Nalbant... Adını da biliyorum, ama MİT kaynaklı bu istihbarî bilginin yanlış olabileceği ihtimalini dikkate alarak adını yazmadım.

Bir milletvekilinin silahlı tehdidine maruz kaldığınızı söylediniz. CHP milletvekili Celal Paydaş, sizi makamınızda silahlı tehdit etmişti, değil mi? Mevzuatımıza aykırı bir personel atamasıyla ilgili bir olaydı. Burada kayda değer husus şu idi: Bu milletvekili partisini kastederek "Seni bu göreve biz getirmedik mi? Bizim dediklerimizi niçin yerine getirmiyorsun?" diyebiliyor, beni partisnin bir memuru olarak görebiliyor, dediği olmayınca silahını çekebiliyordu.

HARLEY DAVIDSON TUTKUSU

Bir dönem motosiklet tutkunuz varmış, hatta son motosikletiniz bir Harley Davidson olmuş.

Çocukken bisiklete binmeyi çok severdim, ama hiç bisikletim olmamıştı. Harçlığımı çoğu zaman kiralık bisikletlere binmek için harcardım. İmam Hatip Okulu'nda öğrenci olduğum yıllarda eski ve neredeyse her gün tamiriyle beni uğraştıran bir motosikletim olmuştu. Yıllar içinde değişik motosikletlerim oldu. Sonuncusu -sizin de söylediğiniz gibi- Harley Davidson'dı.

İMAM HATİP'LERİN KAPATILMASINA ENGEL OLDU

MGK üyelerinin İmam Hatip'leri kapatma kararına itiraz edip, engel olmuşsunuz. İtirazınıza nasıl tepki gösterdiler?

Benim bu konuda bir itirazımdan ve engellememden değil, ülkemizdeki imam ihtiyacından söz ederek yaptığım konuşmanın askerler üzerindeki etkisinden söz edilebilir. Şöyle ki: Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlık, Din Eğitimi Genel Müdürü merhum Necati Öztürk'e 374 İmam Hatip Lisesi'nden 174'ünün kapatılmasıyla ilgili onayı hazırlayıp getirmesini istemişti. Günü gelince ben o konuşmayı yaptım ve bu konuşmamda binlerce caminin ehliyetsiz kişiler tarafından açılıp kapandığını, bu okulların sayılarının artırılması gerektiğini uzun uzun anlattım. Pek çok sivil ve asker yetkili bu konuşmayı dinlemişti. Anlaşılan o ki, bu konuşma askerler üzerinde etkili olmuş, Hasan Sağlık okul kapatma kararından vazgeçmişti.

Birol BİÇER/ Bu yazı AKTÜEL Dergisi 24 Kasım 2011 tarihli sayı 257'de yer almıştır.